

**תיאטרון
חיפה**
תיאטרון יוצר שינוי

של מי
החיים
האלה

מחזה מאת: בריאן קלארק
תרגום ועיבוד: עידו ריקלין
בימוי: אלון אופיר
עיצוב תפאורה: לילי בן נחשון
עיצוב תלבושות: אורן דר
עיצוב תאורה: קרן גרנק
מוסיקה מקורית: שמוליק נויפלד
ע. במאית: לירון דן

בהשתתפות:

קלייר הריסון: אסי לוי
האחות אנדרסון: שני קליין / לירית בלבן
קייס סדלר: דניאלה דלין
ג'ון: שון מונגוזה
ד"ר גרין: שלום שמואלוב
ד"ר סקוט: דור הררי
מרגרט בויל: ירדן תוסיה-כהן
עו"ד הלן היל: מיכל ינאי
השופטת: עו"ד פנינה דבורין

צוות התיאטרון:

ניהול הצגה ואביזרים: ענת זמיר
מנהל במה: ולרי זסלבסקי
תאורה: ניר ריקון
תפעול וידאו: קובי פרץ
סאונד: ניסים טויטו
איפור: לודה גולדברג
מלבישה: לובה גלפרין
יצרן תפאורה: דודי-בית מלאכה

תכנון:

כתיבה ועריכת תוכן: מרב יודילוביץ'
עריכה והפקה: אודיה רוזנק
עיצוב: סטודיו דותן לידז"י
צילום פוסטר ובמה: ז'ראר אלון

משך ההצגה: כשעה ו-45 דקות ללא הפסקה
הצגה ראשונה בתיאטרון חיפה: 25 במרץ 2019

תודה מיוחדת לפרופסור עמוס שפירא, לאודיה אייזנברג
מהמרכז הרפואי 'שערי צדק', לד"ר מיכאל הלברטל מנהל
המרכזי הרפואי רמב"ם, תודה על התמיכה, הליווי, והסיוע החם.

ש ל מ י
ה ח י י ם
ה א ל ה

תקציר

קלייר הריסון, פסלת מצליחה, מתעוררת בבית החולים ומגלה לתדהמתה שהיא משותקת מהצוואר ומטה. בעוד שאברה כל שליטה על גופה, יכולת הדיבור ויכולותיה הקוגניטיביות לא נפגעו. הנהלת בית החולים והצוות הרפואי נאבקים על חייה, אולם היא נלחמת על זכותה לסיים את חייה.

בהומור שנון וכואב, קלייר מציבה בפני המערכת הרפואית שאלה מוסרית קשה: מי האחראי הבלעדי לגורלה?

5

היא יוצאת למאבק משפטי להשגת בעלות על חייה ועל שפיותה. במהלך המשפט, ניצבת בפני המערכת המשפטית כמו גם המערכת הרפואית שאלה מהותית: של מי החיים האלה?

אסי לוי מככבת בגרסה נשית למחזה המבריק, המשעשע והכואב, שכתב בשנת 1976 המחזאי והתסריטאי הבריטי, בריאן קלארק. המחזה המקורי, שגיבורו קן הריסון, עובר לדרמה טלוויזיונית ולאחר מכן לסרט קולנוע מצליח בכיכובו של ריצ'ארד דרייפוס. בשנת 2005 עלתה בווסט אנד הגרסה הנשית הראשונה, בכיכובה של קים קטרל ('סקס והעיר הגדולה') והיא מוצגת מאז בהצלחה גדולה ברחבי העולם.

מדמה הבמה את השליטה המוחלטת בחולה הנתונה לחסדי המטפלים בה. האתגר התיאטרוני המרכזי – להעמיד הצגה בה הניבורה הראשית מרותקת למיטה מתחילתה ועד סופה, הוא הישג אמנותי אדיר שאי אפשר להמעיט בערכו.

זוהי הצגה שנשענת על שחקנית ולצדה נבחרת עלית שמקיפה אותה, תומכת בה, מגוננת עליה ומחוללת קסם. אנו נאים על הזכות שניתנה בידינו לתת במה אופטימאלית לקשת היכולות רבת הנוונים של השחקנית אסי לוי, באחד מתפקידיה הגדולים. אנו מודים מקרב לב לצוות השחקנים והיוצרים, פרטנרים יוצאי דופן שיצרו מארג מרגש של כוחות – כולם בשביל אחד, אחד בשביל כולם.

אנו נאים להציג על במת התיאטרון בחיפה חוויה תיאטרונית חד-פעמית שלבטח תיזכר בזיכרון.

שלכם,

ניצה בן צבי | מנכ"ל
משה נאור | מנהל אמנותי

כמעט ארבעים שנה חלפו מצאת הסרט המופתי, 'של מי החיים האלה, לעזאזל?' בכיכובו של ריצ'ארד דרייפוס. הדילמות המוסריות, שבמרכז הסרט שכתב בריאן קלארק והמחזה המטלטל נולד בעקבותיו, נותרו בעינן, חוצות זמן, מקום ותרבויות.

הרלבנטיות של סוגיות אלה נצחית אולי כיוון שהתשובות עליהן, לעולם לא יהיו חד-משמעיות והן נונעות בשאלות קיומיות וחיפוש אחר מערכת איזונים, לעתים סותרים, בין רגישות ואמפתיה לסבל ולחוסר האונים שמייצרת התלות באחרים, לבין טובת הכלל.

הקדמה המדעית והאמצעים הטכנולוגיים להארכת חיים, העומדים כיום לרשות עולם הרפואה, גובים, לעתים, מחיר גבוה של קיום בתנאים קשים המלווה בייסורים גופניים ונפשיים לחולה. לעתים הדילמה אינה אם אפשר, אלא אם ראוי להאריך את חיי החולה באם אלה כרוכים בסבל עצום. בידי מי נתונה ההחלטה? של מי החיים האלה? נשארות שאלות פתוחות גם כשהמסך יורד.

במאי ההצגה, אלון אופיר ומעצבת התפאורה, לילי בן נחשון, יצרו מרחב פתוח ונטול קירות, בו הסגל הרפואי סובב את החולה בכל רגע נתון. בכך

"זה מחזה שמערער את תפיסת המוסר... אין פה טונים או רעים, יש תפיסות עולם לכאורה מנוגדות..."

צלם: זדאר אקין

מה הם חיים שווה לחיות אותם?

ראיון עם הבמאי, אלון אופיר

"מה הם חיים שווה לחיות אותם? זו למעשה השאלה הראשונה ששאלתי את עצמי כשקבלתי את המחזה לידיי. אין פה, כמובן, אמת מידה מדויקת, זה סובייקטיבי, אבל יש פה הצעה למחשבה שתעורר בכל אחד איזו מטוטלת רגשית, זו הזדמנות להתלבט בזה", אומר הבמאי, אלון אופיר.

זו שאלה בה מתלבטות גם כל הדמויות במחזה "כל אחד מבעלי התפקידים מתעמת עם השאלה שמערערת על כל מה שהוא מאמין בו, על עמודי הבסיס של התפקיד שהוא נושא. הם נעים בין שאלות שנוגעות למוסר ואתיקה, כלומר מהו המעשה שנכון לעשות מבחינה מוסרית-אנושית, לבין מקצועות שנקודת המוצא שלהם לכאורה הפוכה. כשמדובר ברופא, זה הצלת חיים. כשמדובר בעורכת הדין והשופטת, בעשיית צדק. אבל מהו הדבר הצודק? מי צודק? זה דורש מהם ללכת נגד עצמם. כמו שד"ר סקוט אומר: 'זה נגד כל מה שלמדתי, נגד כל האינסטינקטים שלי' או כמו שד"ר נרין אומר: 'אנסה לשפר את חייה כמה שאפשר, אבל אני לא מוכן לחיות עם כשלון'".

הם מדברים על עצמם לא עליה

'זה מה שיפה במחזה. המקרה של קלייר הריסון, מעמת כל אחד מהם עם השאלה איפה הוא כאדם וכאיש מקצוע מול הדילמה הזו. זה מחזה שמאתגר את תפיסת המוסר שלהם. הסטטוס שאנחנו נושאים ומי שאנחנו, הם שני צדדים שמרכיבים את עמוד השדרה שלנו. סביב השאלה המרכזית במחזה, שני הצדדים הללו לכאורה מתנגשים. אנחנו חונכנו על קדושת החיים, בטח ובטח ביהדות, אבל מה עושים מול אדם שאומר: 'ככה אני לא רוצה לחיות!'

נדמה שכשמדובר במוות מוחי, הנטייה להקל על ההחלטה לנתק ממכשירים תומכי חיים בעוד שכשהגוף מאבד אחיזה ללא תקנה והראש מתפקד, יש קושי בקבלת הרצון להפסקת החיים. מה זה אומר על מערך הכוחות בין הגוף למחשבה והרוח?

'ההפרדה בין הגוף לנפש מעניינת. היא מתייחסת לרוח האדם, לאינטלקט. לא סתם אומרים 'מותר האדם מן הבהמה', אנחנו הרי לא רק גוש בשר ומכאן, כל עוד יש נשימה, על פי תפיסת העולם היהודית, הנשמה חיה ואסור בתכלית לאפשר לאדם למות כי אין חיים שלא שווה לחיות אותם. הדרישה של קלייר, מייצגת תפישות עולם ליברליות ובמובן הכי עמוק של המילה. אני מכיר את הסיטואציה הזו בגוף ראשון. הייתי שם.'

מה זאת אומרת?

'לפני כמה שנים הרגשתי לא טוב. הלכתי לרופא שהסתכל על הבדיקות ואמר: 'רוץ לאיכילוב. אתה זקוק להשתלת כבד'. שאלתי את עצמי איזה חיים יהיו לי. בתסריט הכי אופטימי – בלי מערכת חיסונית, על תרופות ודיאליזה כל החיים או כמושתל כבד עם

אינספור איסורים ותופעות לוואי. לפני שהפקדתי את עצמי במערכת הבריאות, אמרתי: 'לא תודה'. זו היתה התאבדות, אבל אני לא מוכן לחיות בכל מחיר. בנס המערכת התאזנה. כשהכל נגמר, רציתי להתחיל מחדש. עברתי דירה ומעליי התגוררה מושתלת כבד. יכולתי לראות את הדלתות המסתובבות, את התסריט שיכול היה להיות סיפור חיי. במחזה, לקלייר לא היתה האפשרות לבחור. היא היתה מעורבת בתאונת דרכים והגיעה לבית החולים מחוסרת הכרה. זכות הבחירה להימנע מטיפול רפואי, ניטלה ממנה. היא לא ויתרה עליה. הצילו את חייה ולמעשה דנו אותה, מבחינתה, למוות. אגב, במהלך החזרות כל הזמן התנדנדתי בין המחשבה שצריך לנתק אותה לבין המחשבה שבשום פנים ואופן לא''.

מה הכריע?

'בסופו של דבר אני איש של פשרות שמאמין שתמיד ישנה דרך אמצע, מקום שבו האינטרסים של כולם באים לכדי סיפוק. כשאתה מבין מה חשוב לצד השני, מה מניע אותו, אתה יכול לפרק את המטענים. לפעמים תחושת ההישג, חשובה מההישג עצמו וזה למעשה מה שמציע הרופא המטפל במחזה. הוא אומר: 'קבלת את ההרשאה למות, הכוח בידיך, אבל נעשה דיל – אנחנו נאפשר לך להיות פה ככל שתרצי, למקרה שתשני את דעתך'. הוא רוצה שהיא תיתן לחיים צ'אנס כי לאפשר לה ללכת, מבחינתו, זה לעזור לה להרוג את עצמה''.

למעשה כולם צודקים

'זה מה שהופך את המחזה לדרמה מדהימה. אין פה טובים ורעים. יש תפיסות עולם, לכאורה, מנוגדות. קחי את הרופא המטפל. הוא לא איש רע, למרות שהוא

אסי לוי, תמונה: גלעד יריב/אילון

מזריק לה בניגוד לרצונה מה שכמובן לחלוטין פלילי, אבל החשיבה שלו אינה פלילית. יש לו מטרה – להשאיר אותה בחיים. לאפשר לה לחזור בה. נכון, היא הכריזה על רצונה למות, לקחה עורכת דין מה שמצביע על נחישות, אבל זו טעות. כלומר, לא בהכרח במסקנה, אבל בפזיזות. גם אני חושב שהיא צריכה לתת לחיים הזדמנות".

אולי כשאתה תלוי לחלוטין בסביבה, הרצון הנחרץ ביותר הוא להחזיר לידיך את המושכות

"זו החידה הכי גדולה בבימוי. זה למעשה מחזה פתוח שאנחנו צריכים להגדיר לעצמנו את סופו. אתה שואל את עצמך, מה היא מרגישה כשהמושכות בידיה? כשהבחירה תלויה רק בה? מה קורה כשהאור כבה? אני חושב שבהלה".

איך נותנים לבהלה צורה?

"שאלת מפתח. בהלה היא תחושה סובייקטיבית לא מוגדרת. זו לא פעולה שאפשר לפרק למהלך. הבהלה נובעת מהליכה אל הלא נודע ואני רוצה לתת לקהל לפרש את המבט שלה בסוף, לכתוב בעצמו את הסוף שאחרי הסוף".

ההצגה מסתיימת בקלוז אפ על פניה של אסי לוי, שמוקרנים על מסך. המסך משמש אותך לכל אורך ההצגה ועליו מוקרנים מחשבות, חלומות ופחדים, כמו הצפה של התת מודע. אתה סוגר קלוז אפ, פותח פריים, יוצר מתוך הלוקיישן הספציפי – זו שפה קולנועית.

"המדיום תיאטרוני, אבל החשיבה בפירוש קולנועית. קלייר אמנית ומה שפעיל אצלה זה הדמיון והמחשבה החדה. צריך לתת לזה מקום, מבע ויזואלי של עולם פנימי. שימוש בווידיאו, זו דרך להעצים את מה שמתרחש לה בראש. זה נותן עוד רובד שלא קיים בכתיבה. אני משתמש בזה מעט כדי לא לגנוב פוקוס. זה עלול בקלות להפוך להצגת קונספט ובכך לגרום לקהל להתעסק בטכניקה במקום בסיפור.

**"נהלה היא תחושה סובייקטיבית
לא מוגדרת. זו לא פעולה שאפשר
לפרק למהלך."**

אם במערכה הראשונה, קלייר מעכלת את מצבה, חסרת אונים, בועטת ומאד רנשית, מהרגע שהיא לוקחת עורך דין, ההצגה עוברת לתחום האינטלקט. בגלל זה אפקט הקלזז אפ מאד עצמתי. זה ממש פאזל המקצוע הזה".

הבמה פתוחה, אין בה קירות שיכולים לעזור במיקוד המבט, לעבור מלוקיישן אחד לאחר, לנתק את החולה מכל מה שמתרחש סביבה

"כשאתה עובר ממקום למקום, אתה מפשק את ההצגה. רציתי לשים את הנושא במרכז, לא את הלוקיישן. ההתנהלות היומיומית בבית החולים ריאליסטית, אבל היעדר הקירות מעביר במידה מסוימת את התחושה שקלייר חווה. רופאים מדברים עליה, מסתכלים עליה, מצביעים עליה. כל הצוות הרפואי מתבונן מלמעלה על המתרחש. היא לחלוטין בשליטת הסביבה וכל הזמן חשופה. אין לה רנע של פרטיות. אין רנע נחמה. זה אמצעי הבעה מאד עצמתי".

גיבורה ראשית סטטית זה אתגר גדול לבמאי

"אין ספק שזה דורש פיצוח. כשאין לגיבורה הראשית שלך פעולה פיזית, אתה מונבל. זה הופך את המיזנסצנות לכמעט בלתי אפשריות. כל מי שרוכן מעליה, מסתיר אותה. זו הסיבה שנטשתי את הריאליזם. ברנע שהראש הוא כלי העבודה היחיד של השחקן, למלא את החלל בפרטים יהפוך אותה לעוד פרט בערימת פיצ'פקס. יצירת סביבה נקייה, סטרילית, ממרכזת את העניין בה. בקולנוע זה קל יותר – אפשר להתקרב, להתרחק, להכניס את הסביבה לפריים, להתמקד. המחזה הזה זו בפירוש חידה שצריך לפתור".

אמרת פעם שהתיאטרון לא מוביל אחריו את הקהל, אלא הולך בעקבותיו ומשקף את הקיים. זו בחירה אמיצה להציג מחזה שכזה כיום?

זה אמיץ בנלל הז'אנר לא בנלל הנושא. קשה להציג היום דרמות, אפילו קומדיות לא פשוט. אנחנו עמוק בשלב מחזות הזמר. בעוד שהקולנוע מקל על הצופה ובהרבה מובנים עושה את העבודה בשבילו, התיאטרון זה מדיום שדורש מאמץ. החברה המודרנית לוקה בהפרעות קשב – זפזופ, סינקים קצרים, פתיחת חלונות, מחשבה דיגיטלית. זה פגע ביכולות הריכוז. פעם הצגות נמשכו שעתיים וחצי, היום זה שעה וחצי עם הפסקה. יכולות הקשב השתנו ולכן, הז'אנר עצמו מאתגר. זה לא מחזה שמדגדג מיידית את בלוטות הצחוק והרנש. זה קורה בהדרגה.

למרות שזה נושא מהחיים. אלו שאלות בהן התלבט כל מי שאי פעם סעד חולה

נכון ועם זאת, אנחנו נוטים להתעלם מהמוות. מה הם חיים ששווה לחיות אותם, אינה שאלה שאנחנו נעצרים עליה ביומיום. היא לא בכותרות. אחת לכמה זמן מדווחים על אנשים כמו עדי טלמור, שביקש לסיים את חייו בשווייץ, ועוברים הלאה. באותה הנשימה, כשקראנו את המחזה בפעם הראשונה כל אחד מהשחקנים סביב השולחן הביא מקרה מחייו. על זה אני סומך. זהו מחזה על זמני שאינו תלוי מקום או תרבות. מה שמאתגר בהצגה, מבחינתי כבמאי, זה הז'אנר והקשיים הטכניים שסיפור כזה מעמיד בפני המדיום.

גרסת הסרט היתה הצלחה גדולה. אתה צופה בעיבודים קודמים לפני שאתה ניגש לעבודה?

לא. זה משתק. אני לא רוצה להיות מכוון על ידי פרשנות של מישהו אחר. זה לא מעניין להעתיק. את הסרט ראיתי בשנות השמונים, אבל לא חזרתי אליו. אני מאמין בלהמציא את הדבר באופן שיהיה נכון לקהל שלי.

מי הקהל שלך?

אני מדבר אל הקהל בו אני חי, אל החברה שאת הניואנסים והקודים הפנימיים שלה אני מכיר. תיאטרון הוא עניין של גיאוגרפיה. זו גם הסיבה שאני ממשיך לשחק, כלומר מעבר לשכלול הכלים, קיים הצורך לנסוע בארץ, להיפגש עם הקהל, להכיר אותו, להרניש את הדופק. במאים שמתבודדים במנדל השן של היצירה, לא מבינים שהחברה הישראלית נמצאת במקום אחר. הקהל משתנה ואתה חייב להשתנות איתו. לעשות הצגות 'גרמניות', אמנותיות ושכלתניות, זה לדבר אל הקהל בשפה זרה. הקהל הישראלי הוא קהל יצרי שלפני הכל, מרגיש. אתה לא יכול לדבר מעל לראשו. הניסיון לחנך קהל, הוא חטא. זה לא אומר להתפשר, אלא להציג נושא טעון ומורכב ככל שיהיה, בדרך שתאפשר להתחבר אליו. אם אתה מבקש מהצופה לעצור את חייו, לכבות את הטלפון ולצלול לתוך סיפור, אתה חייב ללכת לקראתו. כמו בדייט. זו הדרך היחידה לייצר מעורבות.

הצהרת הרופא

כחבר למקצוע הרפואה אני מתחייב, ביראה ובכבוד, להקדיש את חיי לשירות האנושות
 בריאותו ורווחתו של המטופל יהיו בראש מעייניי;
 אכבד את עצמאותו וכבודו של המטופל;
 אשמור על כבוד מרבי לחיי אדם.
 לא אתן לשיקולים של גיל, מחלה או מוגבלות, אמונה, מוצא אתני, מין, לאום, השתייכות פוליטית, גזע, נטייה מינית, מעמד חברתי או כל גורם אחר – להשפיע על מחויבותי למטופל;
 אכבד ואשמור סודות המטופל אשר הופקדו אצלי, גם לאחר מותו;
 אעסוק במקצוע הרפואה באורח מצפוני ומכבד, ובהתאם לנוהג הרפואי הטוב;
 אשמר את הכבוד והמסורת הנעלה של מקצוע הרפואה; אחלוק למוריי, לעמיתיי ולתלמידי את הכבוד וההוקרה להם הם ראויים;
 אחלוק את הידע הרפואי אשר רכשתי למען רווחת המטופל ולקידום הבריאות;
 אקפיד על בריאותי, רווחתי וכישורי במטרה להעניק טיפול ברמה הגבוהה ביותר;
 לא אשתמש בידע הרפואי שלי כדי לפגוע בזכויות האדם ובחירותו, אף לא תחת איום;
 על כל אלו, אני מצהיר באופן חופשי בכל ליבי ובכל מאודי

איגוד הרפואה העולמי
 תרגום: חברי הלשכה לאתיקה בהסתדרות הרפואית בישראל

אסי לוי: צלם: אביביל עוזי

"זה מדהים כמה דברים אפשר לעשות עם ראש. מדהים כמה אנרגיה נשארת כלואה בגוף שלא זז, כשאינ חנונה שתשחרר את הגוף מכל מה שמתחולל בפנים. הגוף רוצה להתפרץ אבל לא יכול."

אז זו התלות שמפחידה

"גם. לא רק. זה גם הפחד מלא להיות מסוגלת... כן... אולי זה עניין של אמנים... גם אם לא נודה בזה... תמיד מלווה אותי התחושה שאם לא אהיה טובה או מצליחה מספיק, לא יאהבו אותי. המחשבה הזו שכל מה שהשנתי, הרווחתי בעבודה קשה ולכן אני ראויה לו. לא כי מגיע לי, אלא כי עבדתי בשביל זה. אני חושבת שלכל יוצר יש את הפחד שלא יישאר ממנו כלום והצורך להוכיח את עצמו, להרוויח את האהבה והערכה שהוא מקבל, להיות ראוי לה. המחשבה שברגע אחד, אתה הופך מאדם עושה ויוצר, לנפש כלואה בגוף משותק, מבעיתה אותי. זה יוצר מערבולת טירוף בראש. כמו שקלייר אומרת: 'המתנה הכי גדולה שלי - הדמיון, הפכה לאויב'. קטונתי מלדעת איך זה באמת מרגיש

"לחיות זה לא רק לב פועם וראש חושב"

ראיון עם השחקנית, אסי לוי

"כל תפקיד שאני עושה, הולך איתי הביתה, אבל קלייר היא משהו אחר. אני כל כולי בתוכה. זה נוגע בפחדים הכי עמוקים שלי, בנימי הנימים של הנפש. מעבר לאתגר המשחקי, שהוא עצום, לא רק במובן הרגשי אלא פיזית, הסיפור הזה מעמת אותי עם כל כך הרבה אזורי רגש ועצבים חשופים."

את מדברת על פחד המוות?

"לא. המוות לא מפחיד אותי. כלומר, כאמא, כמובן, המחשבה על להשאיר את בנותי להתמודד, בלתי נסבלת. אבל אם יש משהו שלמדתי, אחרי שאבדתי את האנשים היקרים לי מכל, זה שמי שבעיקר סובל מהמוות, הם אלה שנשארים לחיות. אני לא מפחדת מהמוות עצמו, זה מהתלות באחרים שאני חרדה. אני מאלה שנותנים ועוזרים לאחרים. גם במובן זה, קלייר היא חתיכת שיעור לחיים לאדם כמוני שלא יודע לבקש עזרה."

להיות במקום הזה, אבל כשחקנית דעתי נטרפת. לא מיררתי בבכי מאף תפקיד ופה, אני מוצאת את עצמי יושבת בבית, לומדת טקסטים ונקרעת*.

ידעת למה את נכנסת?

לא באמת. כלומר, ראיתי את הסרט כשהוא יצא. זכרתי, כמובן, את ריצ'רד דרייפוס במיטה. את סיפור המסגרת. לא התפתיתי לראות את זה שוב, אם זו השאלה. אני לא אוהבת. אלו השפעות שמפריעות בחיפוש. אסור לשכוח שמדובר בקולנוע. זו מדיה אחרת לגמרי.

לוי, משחקניות הקולנוע המובילות בישראל והראשונה שזכתה אי פעם בפרס האקדמיה האירופית לקולנוע, יודעת בנוף ראשון את ההבדל המהותי בין שתי המדיות. בתפקיד זה, בא הדבר לידי ביטוי באופן בולט במיוחד.

במובן הזה, הקולנוע מקל על השחקן. אפשר לעצור טייק, לצלם שוב אם השכיבה הממושכת מקשה. המצלמה יכולה להתקרב ולהתרחק. בתיאטרון זו התמודדות מאתגרת, אבל זה העניין. אני כל הזמן מחפשת לאתגר את עצמי אז אפשר לומר שקבלתי את מה שביקשתי ואין לי את מי להאשים מלבדי.

מה קשה יותר – האתגר הפיזי או המנטאלי?

*האמת, חשבתי שזה יהיה יותר קשה מבחינה פיזית. כלומר כשבכנים, כל הר הנעש הזה מתפוצץ ובחוש, אני לא יכולה לתת לזה ביטוי. זה עדיין מטריד אותי. מה יהיה אם ינרד לי באף? אם הדמעות יזלנו

ולא אוכל לנגב אותן? אם השיער ייכנס לי לפה?
אני לא יכולה לזוז. אפשר לרמות, כמובן, אבל זו לא
אני. התפקיד הזה לימד אותי להרפות. אני אומרת
לעצמי: שום דבר לא זז חוץ מהראש, רק הפה עובד,
אני בדיכום – עשו בי כרצונכם. במצב הזה, אין לי
אלא להרפות".

אתגר כפול לאדם מאד פיזי ושחקנית כל כך בשליטה שכמוך

"אולי דווקא בגלל שאני מאד פיזית, תמיד נמשכתי
למינימליזם תנועתי. כמו בתיאטרון הבריטי.
ישראלים זזים המון ומדברים עם הידיים, מעולם
לא אהבתי את זה. יש משהו קסום בפיזיות מדודה
ומתומצתת. הקדשתי לזה מחשבה מתחילת הדרך.
עוד בתקופת הלימודים בסטודיו של יורם לוינסטיין,
זה העסיק אותי – כמה שפחות לזוז, לא להתפזר,
לדייק כל תנועה. הכל מתחיל בקול. ובתפקיד הזה,
שבו הכל מתנקז לראש, זה בולט במיוחד. אתה נדרש
ליצירתיות אינסופית. זה מדהים כמה דברים אפשר
לעשות עם ראש. מדהים כמה אנרגיה נשארת כלואה
בגוף שלא זז, כשאין תנועה שתשחרר את הגוף מכל
מה שמתחולל בפנים. הגוף רוצה להתפרץ אבל לא
יכול".

"לשחק" באנגלית זה לפעול. מבחינה זו, מרחב המשחק שלך מצומצם. זה תפקיד מגביל

"בלשון המעטה. אני מוגבלת וחסרת אונים. בדיוק
כמוה. אני מרגישה מוגבלת גם במובן זה שאין לי
את האופציה לאלתר על הבמה שזה אחד הדברים
שאני הכי אוהבת. אלתור מעורר ומכריח אותך
לצאת מהקופסא ופה זה בלתי אפשרי כי אין לי את
היכולת הפיזית לתקן מהלכים. יש לי רק קול. זה
דורש משמעת. אם לחזור לשאלה המקורית, פעולה
תמיד נובעת מטקסט. זו למעשה תמצית המשחק.

הכל מתחיל בטקסט ומתורגם לקול. בזה משתלבת
הפעולה הפיזית, אבל מי אמר שהיא הכרחית?".

הזדהות עם דמות היא חלק בלתי נפרד מהעשייה ובמובן המנטאלי, אני מניחה שמדובר בחוויה מכבידה

"הקושי הוא בהמון רבדים. אני שוכבת שם בגובה
האגן. מרימים אותי, הופכים אותי, מגרדים לי,
משכיבים אותי, מזריקים לי. אני לא מסוגלת לעשות
כלום עם הגוף הזה. תלויה לחלוטין בחסדי זרים
וגורלי לחלוטין בידיהם. זה מוציא אותי מהדעת.
היא במלכוד. אם טיפה תשתולל, יגידו שהיא מאבדת
שליטה ויזריקו לה חומרי הרדמה. אם תהיה אפאטית,
יגידו שהיא בדיכאון. אם היא מספיק חכמה ושפויה
כדי להצדיק התאבדות, זה מחזק את הטענה שאסור
לה למות. כך או כך יעשו בה כרצונם. פלא שאדם
בסיטואציה כזו בדיכאון? זה אומר בהכרח שהוא
לא כשיר לקבל החלטות על חייו? זה מצב מטרף
שיכול להוציא ממך את החיה. יש פה חבורה של
אנשים זרים שבוחרים בשבילה, אומרים מה נכון לה
ומה לא, בודקים את שפיותה על פי קריטריונים לא
ברורים".

והדבר היחיד שנשאר זה לדרוש לאחוז במושכות החיים, להיאבק על השליטה בהם

"נכון. היא לא נלחמת על המוות, אלא על זכות
הבחירה. זה הדבר היחיד שנשאר לה. יכול מאד
להיות שברגע שזכות הבחירה תינתן, היא תבחר
אחרת. בסוף המחזה קלייר אומרת לשופטת: 'איך
אשה שאין לה קשר אליי בשום צורה, שלא פגשה
אותי מעולם פנים לפנים, יכולה לדון אותי לחיים
של סבל?'. זה מדהים הכוח שיש לבעלי תפקידים על
חיינו. היכולת של זרים מוחלטים לגזור את דינך".

"אני מאמינה
שיש היים שאין
בהם טעם"

"...כנודה, אני לא מנקטת למות, מנחינחי אני כבר
מחה. אני רק מנקטת מהרופאים שינירו בעובדה.
אני לא מקבלת שהמצב הנוכחי שלי נקרא "חיים"
נמונן האמיתי של המילה. החוק קובע שאני בחיים,
אבל לדעתי גם זה פתוח לפרשנות... לשלול מאדם
את חופש הבחירה זו, מנחינחי, אנזריות לשמה..."

(קלייר הריסון, מתוך ההצגה)

יש לך עמדה בנוגע להמתות חסד?

"אני מאמינה שיש חיים שאין בהם טעם. כשאמא
שלי היתה בשלב של סבל נוראי, רציתי שיקלו עליה.
הרופאים התמהמהו. אני יודעת שתפקיד הרופאים
להציל חיים ושכל אחד עושה את עבודתו. אני מבינה
שכשכל מהותך היא מאבק על חיי אדם ואתה נדרש
להפסקת חיים, אתה נקרע מבפנים. אבל אלו לא
חיים מבחינתה של קלייר. אלו לא היו חיים מבחינתה
של אמא שלי. זו כבר לא היתה אמא שלי. גם אני
לא הייתי רוצה מוח עובד בזכות מכונות משוכללות
שמחזיקות אותו בחיים. זה לא חיים".

השאלה היא למה אנחנו קוראים חיים?

"לחיות זה לא רק לב פועם וראש חושב. זו היכולת
להחזיק ולקיים את עצמך. לתפקד. אם היא היתה
חיה פצועה ומדממת, הרי היו יורים בה. אז נכון, אין
פה דם, אבל ככה היא מרגישה. היא החיה הפצועה
המדממת. זה נכון שבתפיסה שלנו כל עוד הראש
מתפקד יש בנוף נשמה. הרוח, שבאה לידי ביטוי
במחשבה, במילים, בתקשורת, לא מצויה בפיזיות.
אבל אם אדם אומר: 'כך, חיי אינם חיים. אני רוצה
למות עם מקסימום כבוד שאני יכול לגייס', מבחינה
מוסרית חייבים לקבל את זה. מי שמכם להחליט על
חיי? רק כיוון שאני נטולת יכולת לזוז ובשליטתכם?
קלייר אומר בפירושי: 'אתם מסתכלים עליי וקשה
לכם שאתם לא יכולים לעשות בשבילי דבר שישנה
את מצבי. אני משותקת ואתם אימפוטנטים. כשכל
חיי אתה מקדיש לטיפול בזולת, קשה לך לחשוב
שאתה אימפוטנט. אז יש רק דבר אחד שאתה יכול
לעשות וזה לגרום לי להפסיק לחשוב על זה. כלומר
להפסיק להקשות עליך. אני מקבלת כדור ואתם
מקבלים שקט".

מפחיד

■ 'בטירוף'.

אסי לוי מבקשת להודות להוריה, שושנה ומשה לוי ז"ל

בשנת 2000 מונתה ועדה ממשלתית-ציבורית לבחינת סוגיות הטיפול בחולה הנוטה למות. הוועדה, בראשות חתן פרס ישראל פרופ' אברהם שטינברג, מנתה 58 אנשי מדע ורפואה, הלכה ודת, משפט, פילוסופיה ואתיקה. דיוני הוועדה הניבו הצעת חוק, שהונחה על שולחן הכנסת בדצמבר 2004.

החוק, שנכנס לתוקפו שנתיים לאחר מכן, מסדיר את נושא הטיפול הרפואי בחולה הנוטה למות, תוך איזון בין ערך קדושת החיים לבין ערך אוטונומיית רצון האדם וחשיבות איכות חייו. החוק, שנוגע בזכות לטיפול רפואי, להימנעות מקבלת טיפול רפואי ולהפסקת מתן טיפול רפואי שכבר החל, מתבסס על ערכי מדינת ישראל כמדינה יהודית ודמוקרטית ועל עקרונות יסוד בתחום המוסר, האתיקה והדת.

נקודת המוצא של החוק ברורה – 'חזקה על אדם שברצונו להוסיף לחיות, אלא אם כן הוכח אחרת. לא הוכח אחרת, מעבר לכל ספק סביר – יש לנטות לטובת הרצון להוסיף לחיות'. (סעיף 4 לחוק). עיקרון יסוד של החוק קובע כי מצבו הרפואי, רצונו ומידת סבלו, הם השיקולים הבלעדיים בקביעת הטיפול הרפואי בחולה הנוטה למות (סעיף 2 לחוק).

• במקרה של חולה שאינו נוטה למות וההערכה שיחיה יותר משישה חודשים, אין החוק מאפשר הימנעות מטיפול רפואי מציל חיים.

• במקרה של חולה הנוטה למות וההערכה שלא יחיה יותר משישה חודשים, החוק מאפשר, במידה והחולה מתנגד להארכת חייו, שלא להעניק טיפולים מאריכי חיים (החייאה, דיאליזה, כימותרפיה וניתוחים), אך מחייב

חוק: החולה הנוטה למות

טיפולים נלווים (הזנה מלאכותית, תרופות וטיפולים מקלים, טיפול במחלות נלוות כמו מתן אינסולין, אנטיביוטיקה ודם). במידה והחולה רוצה שחיוו יוארכו ומבקש טיפול רפואי, גם אם לדעת הרופא האחראי אין הצדקה לכך בנסיבות העניין, יש לכבד רצון החולה וליתן לו את הטיפול המבוקש.

• במקרה של חולה בשלב סופי וההערכה שלא יחיה יותר משבועיים, במצב של סבל משמעותי ובהינתן שאינו רוצה שחיוו יוארכו, מחייב החוק שלא לתת גם טיפולים נלווים.

החוק מאפשר לאדם, עוד בשלב שהוא בריא, לקבוע את אופן הטיפול בו בהגיעו למצב של חולה נוטה למות שאין ביכולתו להביע את רצונו, זאת באמצעות הוראות והנחיות מקדימות ומפורטות או במינוי מיופה כוח.

החוק אוסר במפורש התרת פעולה אקטיבית המכוונת להמית או שתוצאתה, קרוב לוודאי, גם גרימת מוות, בין אם מתוך חסד וחמלה ובין שלא, בין לבקשת החולה או אדם אחר ובין שלא (סעיף 19 לחוק). החוק מתייחס באופן זהה גם לסיוע להתאבדות.

במצב של מחלוקת או ספק כיצד לנהוג בחולה, רשאי מנכ"ל משרד הבריאות להורות להנהלת המרכז הרפואי על מינוי ועדה מוסדית המונה שלושה רופאים ופסיכיאטר שאינם מטפלים ישירות בחולה, אחות, עובד סוציאלי או פסיכולוג, איש אקדמיה המומחה לפילוסופיה או אתיקה, משפטן ואיש דת. על החלטות הוועדה המוסדית ניתן לערער בפני וועדה ארצית, שימנה מנכ"ל משרד הבריאות. נגד החלטות הוועדה הארצית, ניתן לעתור לבג"צ.

נערך מתוך: אתר משרד הבריאות, אתר כל זכות, ויקירפואה

דניאלה דלון וענני קליין, צילום: ז'רארד אלוו

הדילמות המוסריות עליהן מתפלמסים ברמה המשפטית והאתית הן חלק מהיומיום שלכם, הרופאים והצוותים המטפלים. איך עומדים בזה?

יאלו בפירוש התמודדויות יומיומיות. על אף, הננישות הרבה שיש היום למידע באינטרנט ובערוצים נוספים, בסופו של דבר, קשה מאד לחולה שמתמודד עם מצבים קיצוניים לעבד ולסנן את הרלבנטי מהלא רלבנטי. מכאן מקומנו, כאנשי מקצוע, מאד משמעותי בתהליך קבלת ההחלטות. הרבה יותר קל להחליט לטפל מאשר להימנע מטיפול. במילים אחרות, אי-טיפוּל על מכלול הסיכונים שבדבר, מלווה בהתייחסות זהירה מאד ומטבע הדברים מורכבת. בישראל, בשל המארג החברתי, אפילו עוד יותר. יש לומר שהרפואה ככלל, זנחה את התפיסה הפטרנליסטית, היום הדיאלוג עם החולה שונה, אנחנו מננישים מידע והחולה לוקח חלק פעיל בקבלת ההחלטות.

על כוח ואחריות

ראיון עם ד"ר מיכאל הלברטל
מנהל רמב"ם - הקריה הרפואית לבריאות האדם

למצב הרפואי. הדבר, כמובן, נעשה בזהירות עליונה. במובן זה, ההצגה מתארת באופן מרשים ביותר, מצב ריאלי של התנשנות בין מה שאנחנו, הרופאים והצוותים הרפואיים חושבים, לבין מה שהמטופל מבקש. כשמדברים על חולה סרטן מוצף נרורות זה, לכאורה, פשוט יותר, אבל מה עושים עם אדם שעבר קטיעת רגל או צריך להיות מונשם ומסרב לטיפול? זו יכולה להיות תנובה רנשית שהיא חלק מאבל שמוביל להחלטה שאינה בהכרח מושכלת או נובעת ממחשבה מעמיקה. התפקיד שלנו, הרבה פעמים, הוא לדעת להבדיל בין מצבים כאלה ואחרים. זה בהחלט לא פשוט*

מתחת לחלוק הרופא, שמקדיש את חייו להצלה ולטיפול בני אדם, על כל המשתמע מכך, יש אדם שעד לסבל ולכאב. אין ספק שכשבאים לפני החלטות מסוג זה, היד רועדת. זו אחריות אדירה

יחלק מהאחריות שלנו כמטפלים זה גם להחליט מתי די. זו שאלה קשה שנוגעת בכבוד האדם ונובעת מתפקידנו לשפר חיים ולדאוג גם לאיכות חייו של המטופל. צריך לדעת מתי מיצינו את כל היכולות. זו לא החלטה של אדם אחד, שותפים לה פורום נרחב של אנשים – הרופאים והצוותים המטפלים, סיעוד, נציגים פארא-רפואיים, למעשה כל האנשים הקשורים למקרה ומכירים אותו. לא פעם מערבים גם אותנו כהנהלת בית החולים. זה דיון מעמיק*.

יש כזה דבר ועדות אתיקה בבתי החולים שעוסקות במרחב שבין רפואה, משפט ומוסר?

יודאי וגם הן שותפות להליך. יש ועדת אתיקה סטוטורית, שעוסקת במה שמנדיר החוק. יש גם ועדת אתיקה מייעצת, שמהווה גורם חיצוני אשר בוחן את המקרה ממעוף הציפור, כלומר אין לה נגיעה או קשרים אישיים למקרה ומכאן דעתה 'נקייה' ואינה מושפעת מדברים חיצוניים*.

ירדן תוסיה כהן. צילום: זר אר אלון

השאלה המרכזית בהצגה נוגעת בזכות האדם על חייו או על סוף חייו. התשובה במציאות אינה מוחלטת. מהרגע בו נכנס החולה למערכת הרפואית, לא הוא בהכרח זה שקובע את מהלך הטיפול. זה לא פשוט

ימאד מורכב. חוק: זכויות החולה, מדבר על זכות החולה לאוטונומיה על גופו. עם זאת, צריך להבין שבמדינת ישראל, מוות מתוך רחמים (איתנזיה) - מנוגד לחוק. כלומר, יש הבדל מהותי וברור בין פעולות אקטיביות, שאסורות על פי חוק, לבין מניעת או הגבלת טיפול שמתאפשרת במקרים ספציפיים בכפוף

שלא תמיד מבינים את משמעותו. לעשות הכל עלול להתנש לפעמים עם כבוד האדם ולנרור כאב וסבל אדירים. אם כל זה חסר תוחלת, האם זה הדבר הנכון לעשות? זו גישה שעלולה להיתרגם לחוסר רגישות, אבל ההיפך הוא הנכון. כל מה שנדרש הוא להתבונן בצוות הרפואי ולראות מה עובר עליו בסיטואציות שכאלה – זה גיהנום. אני בא מתחום הילדים. הייתי שותף לא פעם ולא פעמיים להחלטות להפסקת או הנבלת טיפול וזה קורע. אלו חיים שבירים, אבל אין מה לעשות. צריך להתמודד עם זה בהמון רגישות*.

הכוח שבידיכם אדיר

יזו נקודה מאד חשובה שצריך להיעצר עליה. יש לנו בידיים המון כוח ויחד עם זה מוטלת עלינו אחריות אדירה. אני מנסה לחנך את הדור הצעיר להתייחס אל הכוח הזה מאד בענווה, להבין את היכולות ונס את אי-היכולות שלנו. צניעות מאד חשובה בהקשר הזה*.

מכל נימי: צילום: דרור אלון

בניגוד לחוק: החולה הנוטה למות, בהצגה מדובר באשה משותקת שלמעשה יכולה לחיות לאורך שנים ארוכות. נתקלת במקרים מסוג זה?

יברור. לא מעט. זה מעניין, כיוון שחוק: החולה הנוטה למות, החל בעצם מהעיסוק בחולים עם ALS (ניוון שרירים) אך בסופו של דבר, החוק כלשונו, לא נותן להם מענה, כיוון שהם אינם עונים להגדרותיו. בדיוק כמו במקרה זה. חולה ALS תלוי כמובן בשלבי המחלה, יכול לחיות שנים רבות והחוק מדבר על חולים סופניים שזמן חייהם קצוב. החוק נתן מענה לקבוצה קטנה מתוכם וזה פנטסטי, אבל רוב המקרים הם בתחום האפור ואין להם מענה בחוק*.

בשנת 2016 היתה הצעת חוק שהעלתה מחדש את הנושא לסדר היום עם פתרונות מעשיים שמרחיבים את טווח הפעולה. הצעת החוק נפסלה על הסף ולמעשה החוק נותר בעינו

ינכון ואני לא רואה אותו משתנה. בתוך החברה הישראלית, כלומר בשל המארג החברתי המיוחד של מדינת ישראל, אני לא רואה שינויים באופק*.

זו מטוטלת מעניינת. מצד אחד הקדמה המדעית והחידושים הטכנולוגיים האדירים שמאפשרים לנו להאריך את חיי האדם מנגד, נדמה שהחיים עצמם הם במקום אחר

ילנמרי. זו בדיוק הנקודה. עם השנים נוצר פער מאד גדול בין היכולות שלנו לבין שאלות מוסריות-חברתיות-אתיות. מה אנחנו יכולים לעשות מול מה צריך או נכון לעשות. זה מבלבל. יש המון אופציות שעומדות לרשותנו. אנשים מגיעים לבית החולים ואומרים: 'תעשו כל מה שאתם יכולים'. זה משפט

אסי זלי. צילום: דרור אלון

יש נטייה להרחיק מאתנו את סוף החיים כנושא. לא מדברים על זה, לא מתעסקים בזה, המוות כמו נדחק לשולי התודעה. אתה רואה חשיבות בייצוג או בטיפול בנושא באמצעים עקיפים כמו למשל באמנות?

אני חושב שההצגה הזו עוסקת בנושא מאד משמעותי ומהותי שמציף המון מחשבות. השפעה ושינוי תודעתי לא מתרחשים ביום או ביומיים. אבל זה ללא ספק אמצעי מדהים שמשקף גם לאוכלוסיה הכללית אבל גם לנו כרופאים וכאנשי הצוותים המטפלים, סיטואציה מהחיים. זה בפירוש שם לנו מראה מול הפנים גם אם היא קצת אנכרוניסטית*.

אנכרוניסטית באיזה מובן?

אני חושב שאנחנו נמצאים היום במקום אחר מבחינת הקשר בין הרופא למטופל. הדימוי של הרופא בחלוק הלבן והנישה המתנשאת קצת פחות רלבנטיים, אבל אולי זה דווקא טוב ללכת על ייצוג קיצוני על מנת לחדד את המסר שהוא מאד משמעותי גם לנו כצוות מטפל על מנת שנוכל לראות איך מערכת היחסים המורכבת הזו שנוקמת בין חולה לרופא, משתקפת. הרווח שלנו מהצגה כמו זו, אדיר*.

"התחת אלוקים אני להכריע

מי יתיה ומי ימות?"

פרופ' ישעיהו ליבוביץ'

ויש המנסים למצוא הצדקה להמתת חסד במקרים מסוימים על סמך הבחנה בין סוגים שונים של מועמדים לכך: מי שהגיעו לסוף החיים במובן הביולוגי של המלה; הסובלים סבל גופני או נפשי שאין לשאתו; הנראים לנו פגומים מבחינה אנושית או חברתית וכולי, ולפיכך לקבוע את יחסנו למיתתם. חוששני שלא תיתכן כאן הבחנה חדה. יש מי שכשל כוחו לסבול מחושים גופניים קשים, ויש בריא שנמאסו עליו החיים מסיבות הנעוצות בביוגרפיה שלו – זה וזה מבקשים את נפשם למות. אם לגבי הראשון נאמר: חסד הוא לשחררו מייסוריו – מה נאמר לגבי השני? אף על פי שאני חש שקיים הבדל בין המצבים השונים, אין התחושה הזו יכולה להנחות אותי משום שאינני יכול לקבוע בדיוק את הגבול... ויש שמתכוונים להסמיך רופא להכריע בכל מקרה ומקרה, שהרי אין להחלטותיו קריטריון אחר מאשר טובת החולה... אך בזה לא פתרנו את הבעיה, שהרי אין ערך סובייקטיבי יותר מאשר 'טובת החולה'.

פרופסור ישעיהו ליבוביץ'. מתוך המאמר: 'הרפואה וערכי החיים' (הוצאת אוניברסיטת ת"א, בית הספר לרפואה)

'...כשמדובר ב'המתת חסד', יש לשאול: 'חסד' – עם מי? יצור אנושי נמצא במצב שבו הפך 'צמח' ועל ידי- כך נעשה למועקה על כל סביבתו. כאן אין מובן לטענה שנגמול חסד עמו אם נתיר לעצמנו לחסל את חייו, שהרי הוא עצמו כבר נטול הכרה ותודעה. אבל אין ספק שנעשה חסד עם עצמנו, בשחררנו את עצמנו מן המועקה הפיזית והנפשית, שהמשך קיומו של יצור זה גורם לנו...

הסכנה האיומה שבתוצאות החלטה זו: אם אנו מבטלים את ההנחה המוחלטת, הבלתי מנומקת, שאסור ליטול חיי אדם; אם אנו מוצאים נימוקים לצמצמה ולהגיד: בתנאים מסוימים, נטילת חיי אדם אינה פשע, אלא מעשה חסד – ניתן לצפות מראש את התוצאות. פתאום יתברר לרבים, שהעולם שורץ יצורים אנושיים שבחיסולם יש משום עשיית חסד. ההנאה העצמית – לעיתים הכנה – שהם מתכוונים לגמול חסד ליצורים העלובים ההם, תחפה על הדחף לגמול חסד לעצמם על ידי חיסולם של אחרים, שקיומם מפריע למחסלים או מעיק עליהם...

...גם אם התגובה הרגשית הכנה שלי על מצבים מסוימים, שבהם מצויים בני אדם מוכי גורל, הוא שטוב מותם מחייהם – אסור להישמע לרגש זה. אפשרות קיומנו האנושי בצוותא מותנית בכך שלא ניגע בהנחה של איסור נטילת חיי אדם. חלילה לנו להעלות את המושג Lebensunwert – חיים חסרי ערך. היטלר הוא שקבע שיש 'חיים שאינם כדאיים' והוציא להורג 70 אלף חולי נפש וחולים ובעלי מומים חשוכי מרפא, משום שחיהם 'חסרי ערך' ואינם כדאיים לחברה וכל המשחרר אותם מחייהם העלובים ומשחרר את החברה מהם – הרי זה משובח...

אסי זילי ותיבתלבן, צילום: זואר אחלן

מה ראוי ומה לא? האם להתיר או לאסור?, עולם ההכרעות האתיות-רפואיות-משפטיות, עסוק תדיר בשאלות אלה לצד שלל דילמות ערכיות, שעוסקות בגבולות זכות ההחלטה של הפרט. כך, למשל, הזכות להסכים או לסרב לטיפול רפואי; טיפול רפואי בסוף החיים והכרעות בנושא חולה הנוטה למות, כמו המתת חסד.

בשנים האחרונות עלה הנושא שוב ושוב לסדר היום ובא לידי ביטוי בחקיקה, בפסיקות בתי המשפט, בקרב עובדי מערכת הבריאות והציבור הרחב בישראל כמו בעולם כולו. ואכן, הביו-אתיקה מעלה שאלות הקשורות לערכים ועקרונות אוניברסאליים, אך קשורה באופן ישיר גם לחברה הנידונה, לקודים המתקיימים בה, לתפיסות עולם חברתיות ואמוניות.

הדיון בישראל מתמקד בשני מישורים – האחד, רפואה והלכה. השני, תפיסה משפטית-אתית הנשענת על מערכות אנלוגיות-אמריקניות. השילוב בין שתי התפיסות יוצר תמהיל ישראלי ייחודי של ביו-אתיקה בה ליהדות יש אמנם מרכיב דומיננטי, אך לקבוצות שונות באוכלוסיה ולתפיסת עולם ליברלית-דמוקרטית, יש מקום והשפעה רבים.

מהו המרכיב הישראלי בהכרעות ביו-אתיות בישראל? מה מקור ומה חיקוי של הכרעות בחברות אחרות? מה נכפה כאילוץ פוליטי או פשרה בין מחנות בחברה הישראלית כחברה רב-דתית עם רוב חילוני מובהק, חברה מודרנית, ליברלית וטכנולוגית? התשובות לשאלות אלו מסייעות להבנת החקיקה ולניבוי תעודת זהות המשקפת את פניה של ישראל. דבר אחד ברור – במבחן התוצאה, באים לידי ביטוי אופייה ומהותה של ישראל כ"מדינה יהודית ודמוקרטית", כפי שהם משתקפים במגילת העצמאות ובשיטת הממשל והמשפט הישראלית.

אימוץ השיח האמריקני, שנבע ממגמת התרחקות מערכים הנתפסים כמושנים או משויכים לדת, בא לידי ביטוי בהעמדת הפרט במרכז והעצמת זכויותיו, החלשה מסוימת של ערכים שיתופיים ודחיקת הדת כנורם דומיננטי מכריע.

שילוב בין ערכים מקומיים ומיובאים ומפנש תרבויות בחברה פלורליסטית ודמוקרטית, מייצר, כאמור, תשלובת מעניינת וייחודית לישראל.

לעקרונות הפעולה שהוצעו כבסיס למסגרת ביו-אתית גלובלית ואומצו בארה"ב ובאנגליה, ניתן משקל רב גם בישראל. בכלל זה כיבוד האוטונומיה של הפרט המבטא את זכות האדם לנהל את חייו על פי רצונותיו גם כשהם אינם עולים בקנה אחד עם טובתו הנוכחית או תפיסות חברתיות רווחת. גם הזכות לסרב לטיפול רפואי כלולה באגד הזכויות המוקנות מכוח עקרון זה. עשיית הטוב בעבור המטופל, מחייב את המטפל להיטיב את מצב המטופל ולקדם את ענייניו ללא שיקולים זרים תוך הכללת שיקולים של סיכוי מול סיכון. עקרון זה, יש להדגיש, מעורר חשש להתעלמות מרצונות המטופל במקרה בו יש להגן על המטופל מפני החלטותיו השנויות. הימנעות מעשיית רע ומגרימת נזק למטופל, לסביבתו הקרובה או לחברה ולציבור, אוסר על הפיכת המטופל לאמצעי להשגת מטרה אחרת כמו למשל לצורך קידום המדע. עקרון עשיית צדק, במובן שוויון הזדמנויות וזכויות כמו הזכות לטיפול רפואי, משמעותו מניעת הדרה או הפליה המבוססת על מעמד חברתי, גזע ומין.

בכל המקרים על המטפל לערב את המטופל בתהליך קבלת ההחלטות ובבחינת האפשרויות העומדות לרשותו כשהמכריע הסופי הוא המטופל.

בישראל לא מתקיימת חפיפה מלאה עם עקרונות אלה והם מיושמים רק בחלקם כמו למשל בנוגע לכיבוד האוטונומיה והזכות להגדרה עצמית של המטופל. לצדם, מפגינה ישראל עצמאות מחשבתית וחקיקתית ומציעה פתרונות ייחודים מול העולם המערבי. כך למשל, בעוד שבארה"ב ובאירופה, חולה בסכנה חמורה

המסרב לטיפול ימות בסירובו, החוק הישראלי מחייב כינוס ועדת אתיקה והכרעה בדבר כפיית טיפול מציל חיים. הפרת חיוב זה, תחשב להפרת חוק מחייב.

העקרונות הישראליים משקפים ערכי יסוד על פיהם מתנהגת החברה לרבות רופאים. כשבראש סדר העדיפות: קדושת החיים וכבוד האדם מתוך המעמד המיוחד לו זוכה ערך החיים ביהדות ובמסורת. הדבר בא לידי ביטוי בחקיקה ובפסיקה שמתירות קטגורית כפיית טיפול בחולה הנמצא בסכנה חמורה זאת על פי הציווי המקראי 'לא תעמוד על דם רעך'. לחובה זו פן נזיקי ופלילי.

בשם עקרון 'קדושת החיים' אישרו בתי המשפט בישראל, בין היתר, ניתוח מציל חיים בכפייה בעציר שהיה חשש לחייו ודחו ניתוק ממכשירים תומכי חיים של חולה במחלה חשוכת מרפא, זאת בניגוד לרצונו. בהכרעות הדין התייחסו השופטים לפילוסופיה היהודית ולמסורת ישראל הרואת בקדושת החיים ערך על, שיסודו בריאת האדם בצלם אלוהים.

'דינו של פגום בנופו כדינו של שלם בנופו, דינו של לוקה בנפשו כדינו של בריא בנפשו ואין מודדים מידתה ושיעורה של בריאות הגוף והנפש. לא קיים ולא יכול להיות קיים, קנה מידה של אורך חיי האדם, חיי שעה דינם כחיים ארוכים, וגם הנר המטפטף הריהו בוער ומאיר... החשת מוות אקטיבית, קיצור חיי אדם באופן פעיל, גם אם בשם המתת חסד תיקרא, אסורה בתכלית האיסור, גם אם נעשית לפי בקשת החולה...'. קדושת החיים

"רופא לא יכול

להסכים עם

הבחירה למות.

רופא מחויב

לחיים... אני עושה

כל מה שאני יכול

כדי להציל חיים.

אני לא יכול לתפקד

בשום צורה אחרת."

(ד"ר גרין, רופא

מומחה. מתוך

ההצגה)

במצב בו על פניו אין סבל או ייסורים גופניים וכבוד החולה נשמר, קבע בית המשפט: "קדושת החיים, גם במצב סופני, היא הערך הבלעדי והקובע. כל התערבות ופגיעה בהם עומדת בניגוד מוחלט לערכים של מדינה יהודית ודמוקרטית".

חריג בולט לעקרון קדושת החיים בישראל התקיים בפרשה המתבססת על טענת "טוב מותי מחיי". בית המשפט העליון נדרש להכריע בתביעה תקדימית של רשלנות רפואית באבחון מומים במהלך הריון אשר בעטיה נמנעה הפלה והתאפשרו חיים ליילוד שנולד במומו. לולא ההתרשלות הרפואית לא היה הילד נולד ובגינה זכה לחיי סבל שייחשבו כאינם ראויים על ידי האדם הסביר. בהכרעת הדין נקבע כי בניסיונות מסוימות החיים כשלעצמם ייחשבו נזק.

שלושה עשורים לאחר מכן ביטל בית המשפט העליון – שאינו בית משפט דתי בשום צורה ואופן – בהרכב מורחב של שבעה שופטים ובהכרעה פה אחד את האפשרות המשפטית לטעון: "טוב מותי מחיי" וחזר ואישש את מרכזיותו של ערך קדושת החיים. "על פי תפיסתנו החברתית, במסגרת אמונתנו המוסרית ומכוח עקרונותינו המשפטיים – הגדרת חייו של אדם בעל מוגבלות כ'נזק' אינה ראויה, אינה מוסרית ואינה אפשרית".

נערך מתוך הספר "ביו-אתיקה כחול לבן" מאת ובעריכת ד"ר גיל סיגל, רופא-מנתח ודוקטור למשפטים. ראש המרכז למשפט רפואי, ביו-אתיקה ומדיניות בריאות בקריה האקדמית אונו, פרופסור למשפטים באוניברסיטת וירג'יניה וחוקר בכיר ב"מכון גרטנר למדיניות בריאות".

איני יכול להושיעך. ידי קצרות.
 וגם איני חיב. ראה את הספינות,
 ראה איך הן פורשות לדרכן באפלולית,
 חיים נעלמים על פני המים, זיק חולף
 כמעט ואין רואים. אל תתלה בי תקוות.

אינני יכול להושיע. ידי קצרות. כבר
 אמרתי לך. בוא ונביט בספינות.
 יצוק בהן דבר סתר. נכון, תעלומה:
 כל המשא הלח והאפל הזה, בלי רחש, לנפשו,
 על פני המים הקלים. ושנינו על החוף.
 אל תבקש. אל נא. כל זה כדי להסתיר
 את אפיסת הכח, את אזלת היד, את הכאב,
 המר והאהוב, ששוב אני נמלט, נחבא. אני
 פחדן. אל נא תתבע דבר.

כך, פה, בקצה המים, בין שיחים, על הרציף הדק והישן, אפשר
 לשוח, לדבר ולחכות. גם זאת לנחמה.
 בוא, בוא, אל תהסס. ידי קצרות אך בוא:
 נביט יחדיו בצלליות של אניות גדולות.

שיחה | אורי ברנשטיין

מתוך "שירים נבחרים 1962-1982", ספרי סימן קריאה הוצאת הקיבוץ המאוחד

קורות חיים יוצרים

56

אלון אופיר בימוי

אלון אופיר

שרת בלהקת פיקוד המרכז. בונר בית הספר לאמנויות הבמה בית צבי. בין ההצגות שביים – בתיאטרון חיפה: בנות עובדות, הדודה של מנש; בתיאטרון בית ליסין: ריקוד בשישה שיעורים, אהבה ממבט שלישי, החדר הכחול, החולה ההודי, מדליה להארי, בית מרקחת שטרן-בלום, עקר בית, ארוחת פרידה, חוף דייטונה, לצאת מהארון (זוכת פרס התיאטרון – הקומדיה של השנה), קוראים לו מלך, חיית מחמד, היס הכחול העמוק, היורשת. בפסטיבל 'פותחים מסך': שירים שהוצאו מהקשרם, כל הבמה אישה, בשידור חי (פרס ראשון). בתיאטרון הבימה: בראבו, החותנת, שעה יפה ליונה, לרקוד ולעוף, החולה ההודי, אם הבית,

פאניקה. בתיאטרון הקאמרי: מר גרין (זוכה פרס התיאטרון להצגת השנה 2001), פרק ב', אסיר בלב העיר, קיזוז, נשוי במנוסה, אנה. בתיאטרון נשר: שיחות לילה. בבידור שפיל: שירלי וולנטיין. במרכז הנאה: סיפור אהבה בשלושה פרקים. בתיאטרון הספרייה: הבחורים שלנו, השבועה האינדיאנית, בלילות הקיץ החמים. בתיאטרון הצפון: עפרה. בתיאטרון הקומדיה: האמא של הרווקה. במדיטק: אמא אמרה לי דני. השתתף בהצגות – בתיאטרון חיפה: פיגמליון (ביים ושיחק את פרופ' הינינס); שוק המציאות. בתיאטרון בית ליסין: אילוף הסוררת. בתיאטרון הלאומי הבימה: אמדאוס, משרתם של שני אדונים, מלך היהודים, שלוש אחיות, הסוחר מוונציה, הדה גבלר. בתיאטרון הקאמרי: המורדים (פרס התיאטרון 1998 לשחקן בתפקיד משנה), המנצח, מעיין הגופרית, רצח, כטוב בעיניכם, עוץ לי גוץ לי, מסע הניסים והנפלאות. בתיאטרון באר שבע: מאדאם באטרפליי, המתחזה, כטוב בעיניכם, הרוזן ממונטה כריסטו (פרס התיאטרון לשחקן השנה 2009), המון רעש על לא כלום, הכל אודות חוה, הגיבן מנוטרדם. בתיאטרון הספרייה: אוהבים ומובסים, מודליאני, דלתות, אנטיגונה, הבן הבכור, ארכי ספקטרום הראשון, החמור מארץ עוץ, בעל אידאלי, חשיבותה של רצינות, סיבוב מסוכן, אחים בדם, דרך החופש, ערב שירי גרשווין, תחת שמי פאריס, הרפתקאה בקרקס (ביים ושיחק את לנסלוט). בתיאטרון הסימטה: הכלב היהודי (הצגת יחיד). במחזמר גריז (טלית הפקות). בטלוויזיה: ללכת עד הסוף, טיפול נמרץ, כל העולם במה, החברים של שוש, האודישן הגדול. רדיו: זמר קבוע בתוכנית לילה חי. ביים את מופע הבידור של רותם וענת. פוקהונטס, במבי, היפה והחיה, השועל והכלב. הפיק, ביים ומבצע את המופע-אלון אופיר שר לאזנבור.

עידן ריקלין תרגום

אילוסטרציה: טטיה קאובקו

מחזאי, במאי ומתרגם. בוגר תלמה- ילין, ו- Central School of Speech and Drama, לונדון, 1990. כתב וביים את המחזות: הלילה הקצר ביותר בשנה, אובססיה, פנטזיה (תיאטרון הספריה) הרוזן ממונטה כריסטו, הגיבן מנוטרדם, עפיפונים (באר-שבע). כמו כן, כתב את המחזות: מאחורי הגדר (הבימה), אמיל והבלשים, אורה הכפולה, הכיתה המעופפת, מומו, היידי (מדיטק), מלכת השלג (באר-שבע). מעבודותיו האחרונות כבמאי: המון רעש על לא כלום, גלילאו, גן הדובדבנים, רוחות (באר-שבע), שיץ, האדונית והרוכל, חלום ליל קיץ (האופרה הישראלית). תרגם לאחרונה את המחזות: ביבר הזכוכית, מר גרין, הים הכחול העמוק, אנשים מקומות ודברים (בית ליסין), רק אתמול נולדה, הכל בגן, איזה יופי, פרק ב', הרולד ומוד (באר שבע). פרסים: זוכה פרס התיאטרון הישראלי לעיבוד ובימוי, הרוזן ממונטה כריסטו (2010). ההצגות אמיל והבלשים ו-אורה הכפולה זכו בפרס 'הצגת השנה לילדים'.

בוגרת המחלקה לאמנות באקדמיה לאמנות ועיצוב בצלאל, ירושלים, ולימודי עיצוב תפאורה ב- Motley-at the Royal National Theatre London (שם עבדה בין השנים 1994-1998). בין ההצגות שעיצבה לאחרונה: בתיאטרון חיפה: מהוללת, אנשים קשים, מי דואג לילד, תש"ח, המקום ממנו באתי, אימא מלכה, סיפור פשוט, המכוער, הצמא והרעב, סוחרי גומי; מאור מימון הפקות: אנני- המחזמר; תאטרון מאלי מוסקבה: ביקור הגברת הזקנה; תיאטרון הקאמר: מהומה רבה על לא דבר, כטוב בעיניכם, אנה פרנק, מלון רנדון, גם הוא באצילים, נשוי במנוסה, כולם רוצים לחיות, הילכו שניים יחדיו, סכינים ותרגולות, הנפש הטובה מסצ'ואן, הרטיטי את ליבי, שמנה, הכתובה, עקר בית, בית ספר לנשים; בשיתוף תיאטרון חיפה: כולם היו בני, שגעון באופרה, ימי שלישי עם מורי, שמו הולך לפנינו; בתאטרון בית ליסין: היורשת, הוא הלך בשדות, אילוף הסוררת, המוגבלים, סיפור ישן חדש; בתיאטרון הבימה: לילה אחד באפריל, ז'קו, הבן הטוב, פתאום הגיע סתיו, עת דודים, ליזיסטראטה, ביקור הגברת, מונגמיה, מוריס שימל (בשיתוף תיאטרון חיפה), השחר, אלינג, תמונות מחיי נישואין, הכבש ה-16, משפחה, חתול רחוב, אמבטיה מיטה פארק, הסרפד של השכן; תאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער: הלילה הזה; תיאטרון המדיטק: הלב, אריה הספרייה; תיאטרון היידישפיל: אדיפוס שמעדיפוס, קלאצי מעשיות - יל פרץ.

שמוליק נויפלד מלחין, מעבד ומפיק מוזיקלי

אילוסטרציה: טטיה קאובקו

בוגר בית הספר 'רימון'. למד אצל המוזיקאי מנחם ויזנברג וב-NY Manhattan School Of Music. המלחין ומעבד הנ"ל בוב ברוקמאיר. בתיאטרון: סאלח שבת, אוטוטו זוכה בלוטו, היורשת, הים הכחול העמוק, רישיון לחיים, חיית מחמד, הרביעייה, דוחקי הקץ, קומדיה של טעויות, המלחמה בבית, מיס דייזי, ארטון, אירמה לה דוס, לילה במאי, 12 המושבעים, עלילות עקביה; קולנוע: המחזרת היהודית, (תיעודי, בימוי-שי גל), היו לילות, שלוש אימהות, חמץ, שחקנים, המחצבה; טלוויזיה: מרחק נגיעה - זוכה פרס האקדמיה למוזיקה הטובה ביותר, לתפוס את השמים, הורים ובנים ועוד. הפיק ועיבד מוזיקה לתכניות טלוויזיה, ערוץ הילדים, ערוץ הופ ועוד; עיבד והפיק מוזיקלית באלבומים של האמנים: מירי מסיקה (הלחין בין היתר את השירים 'אף אחת' ו'ברכת המלך'), איפה הילד, ירמי קפלון, אוהד חיטמו, טיפקס, אריק סיני, יאיר זיו ועוד. הלחין עיבד והפיק לאמנים: קורין אלאל, משה פרץ ('זיקוקים' - שיר השנה לשנת תשע"ב), שי לי עטרי ועוד. הלחין, עיבד והפיק מוזיקלית את: Mosaic Project, אלבום מקורי שזכה להחתמה ב'יוניברסל' אנגליה וב'סוני' גרמניה ושחומרים מתוכו שודרו ב-MTV והמופע שלו היה מופע הסיום של פסטיבל ישראל. מלחין מעבד ומפיק מוסיקלי לאלבום: 'המשקפיים של נויפלד' ובו 12 שירים בביצוע אמנים מובילים בישראל כמו: מירי מסיקה, שמעון בוסקילה, ריקי גל, שלמה גרוניך, ערו צור, דנה ברגר, קובי אפללו, ישי לוי ועוד. הפיק מוזיקה לסרטי פרסומת לקמפיינים של החברות המובילות בישראל. יוצר ומפיק את המוזיקה שלו באולפנו הביתי, מרצה בבית הספר למוזיקה רימון ומנהל את המסלול להפקה מוזיקלית.

לילי בן נחשון עיצוב תפאורה

אילוסטרציה: טטיה קאובקו

קרן גרנק מעצבת תאורה

קרן גרנק
מעצבת תאורה

בוגרת המגמה לעיצוב בחוג לתיאטרון באוניברסיטת תל אביב. מעבודותיה בתיאטרון: בתיאטרון חיפה: איש הכריות, שלא תתעורר הילדה, אנשים קשים, בית ספר לנשים, מוריס שימל, מי דואג לילד; בתיאטרון הקאמרי: שורת המקלה, הילד חולם, מצחיקונת, מפיסטו, סיפור הפרברים, נשוי במנוסה, שיער, תעלת בלאומליך, הפושעים החדשים, אלקטרה, חברים של חברים, דג מוסר, דבר מצחיק קרה, סיראנו, מקבת', הם יורים גם בסוסים, בעל למופת, רומיאו ויוליה, האריסטוקרטים, איחש פישר, לילה לא שקט, לעוף מכאן, הבדלה, משפחה חמה, אמדיאוס, תרה, אוי אלוהים, הגיל הנכון לאהבה, היה או לא היה, רוזנקרנץ וגילדנשטרן מתים, זה היס הגדול, מותו של סוכן, יומן חוף ברייטון, באדנהיים, האב, שמנה, לילה טוב אמא, פלונטר, הכתובה, צחוק של עכברוש, המלט, דמוקרטיה; באנסמבל 'עתים': כישוף; בתיאטרון הלאומי הבימה: מיקה שלי, עושה כרצונו, שייקספיר מאוהב, פרידה, עלובי החיים, אויטה, גבירתי הנאוה, ליזיסטרטה, החולה ההודי, רעל ותחרה, ביקור הגברת הזקנה, כתם לידה, נודניק, הלהקה, חברון, שלמה המלך ושלמי הסנדלר, טייפ, כתר בראש, 8 נשים, טקסי, אליס בארץ הפלאות, הכלה וצייד הפרפרים, לוקאס הפחדן, המוות ישב לידי, צורה לאהבה, החיים בשלוש גירסאות; בתיאטרון באר שבע: מחיר החיים, איזה יופי, פרח השכונות, סובניר, בוגד, איזבלה, תשליך, ג'ייפס, הימים הכי טובים; בתיאטרון בית לסי: שבעה, אנשים מקומות ודברים, האורחת, לצאת מהארון, אלה גרוסמן, חתולה על גג פח לוהט, עקר בית, לחנך את ריטה, המוגבלים, טרטיף, המקרה המוזר של הכלב, עובד בשביל שניים, אז בפראג, סוסים על כביש גהה, מנדרגולה, מכולת, אהבה זה לא הכל, הבנאליות של האהבה, אקווס, עלמה ורות, מייק, האגם המזוהב, איש הגשם, הדבר האמיתי, רק אתמול נולדה; בתיאטרון נשר: בזעיר אנפין; באנסמבל תיאטרון הרצליה: אהבה וזעם; מאור מימון הפקות: סאלח שבת, היירספריי, ביילי אליוט; סולן הפקות: מותק של פסטיבל 2016; האופרה הישראלית: נבוקו בפארק 2018. מחול: משחקי ילדים, בארץ שחורה שחורה-קבוצת המחול נעה דר. טיפהפופה, JOY – יוסי יונגמן, פרסים: זוכת פרס התיאטרון הישראלי 2005 על עיצוב התאורה להצגה המלט. זוכת פרס התיאטרון הישראלי 2013 על עיצוב התאורה להצגה מקבת'.

אורן דר עיצוב תלבושות

אורן דר
עיצוב תלבושות

בוגר לימודי צילום ואומנות, סטייליסט ומעצב תלבושות לסרטים טלוויזיה ופרסומות. מעבודותיו בתיאטרון: בתיאטרון חיפה: בנות עובדות, הדודה של מנש, כולם היו בני, משהו למות בשבילו, אמנות, גזע; בתיאטרון בית לסי: היורשת, מי מפחד מווירגיניה וולף, דולפינים, תה, האגם המזוהב, החולה ההודי, אהבה זה לא הכול, היופי כן קובע, כטוב בעיניכם, האמת, מדליה להרי, אוצר יקר, בית מרקחת, שבטים, סיפור ישן חדש, לחנך את ריטה, עקר בית, האבא, הזוג המוזר, מר גרין, אוסלו; בתיאטרון הלאומי הבימה: החותנת, לרקוד ולעוף, משוגעת, חיזור גורלי, פילומנה, החולה ההודי; בתיאטרון באר שבע: איך למדתי לנהוג, לא כולל שינה, מהומה רבה, הרוזן ממונטה כריסטו (על עבודתו זו היה מועמד לפרס התיאטרון על עיצוב תלבושות), רוחות, פרק ב', דונה פלור נשואה לשניים; בתיאטרון הקאמרי: לילה לא שקט, יום במותה של גו, ציפור שחורה, פרק ב', קיזוז, האסיר בקומה ה-14, ששה וניה סוניה ושפיץ, נשוי במנוסה, מלון ראנדון, אנה פרנק, פשוט לאהוב, כטוב בעיניכם, מהומה רבה על לא דבר. באופרה הישראלית: שיץ, האדונית והרוכל, חלום ליל קיץ; בתיאטרון הספריה: מלחמת טרויה לא תפרוץ, עקומים, הלילה הקצר ביותר, ענבי; בקולנוע: הבועה, 15 שנה; בטלוויזיה: על קצות האצבעות, פרויקט וידאו דנס בת שבע; בין עבודותיו בפרסום: קסטרו, פלאפון, בנק לאומי, פרטנר, גוטקס, סופרפארם, כמו כן עבד עבור חברות מסחריות ופרויקטים בחו"ל (סין, רוסיה, תורכיה, הונגריה).

לירון דן עוזרת במאי

לירון דן
עוזרת במאי

בוגרת בית הספר הנבוה לאומיות הבמה - בית צבי מתפקידיה בתיאטרון: בתיאטרון באר שבע: עוזרת הפקה: גלילאו; עוזרת במאי בהצגות: הגיבן מנוטרדאם, איזה יופי, רומיאו ויוליה, פרק ב', גריין מייל, דונה פלור-נשואה לשניים; מפיקה בפועל: פרס הבמה לילדים ונוער 2014, אדיפולי; תיאטרון בית לסי: האבא, הר לא זז, הזוג המוזר-הגרסה הנשית, פולישוק; תיאטרון הבימה: קוריוזנוס; תיאטרון הקאמרי: אותל; תיאטרון אורנה פורת לילדים ולנוער: גיבורה; תיאטרון המדיטק: כטוב בעיניכם.

קורות חיים שחקנים

אסי לוי

אסי לוי, זמרת-יוצרת

בוגרת הסטודיו למשחק של יורם לוינשטיין. מתפקידיה בתיאטרון חיפה: אנשים טובים; בתיאטרון בית ליסין: קפה ערבה, אמא מאוהבת, אמא שלו, אשה בעל בית, גן, גן עדן דרום; בתיאטרון הקאמרי: פרק ב', ליזיסטרטה, הורדוס; בתיאטרון צוותא: הצגת יחיד שירת בלהות מאת אלונה קמחי ובבימויה (1994). טלוויזיה: כפולים (עונה 2), ההרמון, ניו יורק, בטיפול, שירות חדרים, גירושים נפלאים, עור (תפקיד ראשי), היתה לי ילדות מאושרת (תפקיד ראשי), חדר מלחמה, הבורגנים, קפה פריז (תפקיד ראשי). קולנוע: הנשף (טל גרניט ושרון מימון), געגוע (תפקיד ראשי, שבי גביזון), חתונה מנייר (תפקיד ראשי, ניצן גלעדי), שלום (תפקיד ראשי, לי גילת), הקפות (תפקיד ראשי, לי גילת), העולם מצחיק (תפקיד ראשי, שמי זרחין), אביבה אהובתי (תפקיד ראשי, שמי זרחין), אבנים (תפקיד ראשי, רפאל נאדג'רי), קשר עיר (תפקיד ראשי, יונתן סגל), אודות המוניטין (אסי דיין), הבולשת חוקרת (מרק רוזנבאום), ציפורים בניוטל (אייל שיראי וגלית אשכול). פרסים: מועמדויות ופרסים רבים בפסטיבלים בארץ ובעולם, ביניהם: שחקנית השנה בתיאטרון על תפקידה בהצגה אנשים טובים, מועמדות לאקדמיה האירופית שחקנית ראשית בסרט אבנים, זוכת פרס אופיר שחקנית ראשית בסרט אביבה אהובתי, זוכת פרס אופיר שחקנית ראשית בסרט קשר עיר, זוכת פרס השחקנית בסדרת הטלוויזיה בטיפול, זוכת פרס תיאטרון שחקנית ראשית בהצגה אמא שלו ועוד. מוסיקאית מנגנת מלחינה ושרה. הוציאה אלבום בכורה בשם 'מונטנה' בחברת הליקון. כתבה והלחינה (יחד עם הנרי) ושרה את שיר הנושא לסדרה "שירות חדרים".

שלום שמואלוב

שלום שמואלוב, במאי

שחקן / במאי / מנהל אמנותי של פסטיבל עכו / מנחה סדנאות לכתיבה ופיתוח מחזות שרת בלהקה צבאית. בוגר הסטודיו למשחק בהנהלת ניסן נתיב. השתלם במשחק ובימוי ב-H.B studio ניו-יורק, ב-1997 יזם וייסד את 'פסטיבל תיאטרון קצר' בצוותא ומאז ניהל אותו במשך 15 שנים. מתפקידיו בתיאטרון חיפה: הלילה ה-12 (מלווי), שידוכין(קוצ'קורוב), מקבת' (בנקו), איפיגניה (מנלאוס); בתיאטרון הקאמרי: המורדים (יואל) אנטיגונה (קראון), הכבש ה-16 (מיכאל); בתיאטרון הלאומי הבימה: מעגל הגיר הקווקזי (סימון אחאווה), גן ריקי (דנוש), הר לא זז (איטמי), הדיבוק (הצדיק עזריאל), לב טוב (מנהל המלון), יוליוס קיסר (קסיוס), מחילה (גורדון), אמבטיה, מיטה, פארק, אנה פרנק (אוטו פרנק), מסילה לדמשק (יואל); בתיאטרון החאן: טוני היפה, הינשוף והחתלתולה; בתיאטרון באר-שבע: אם הבית (מיכה), טובת המולדת (בראוור), קומפני (לארי); בתיאטרון בית ליסין: סיבת המוות (מיכה), פרינסס מרי 7 (גוטמן), תקלה קלה (מנהל המלון), אמא שלו (רוברט), אוצר יקר (לטור); באנסמבל הרצליה: הטענה של דון קיחוטה (דון קיחוטה); באנסמבל של אופירה הניג: זוז, אתה מסתיר לי את השמש (לורקה). בקולנוע: אוונטי פופולו, לילה לבן (מועמד לפרס השחקן הראשי בפרסי אופיר), צדק מוחלט, אינג'יל, מדוזות, יותר איטי מלב, רבין-היום האחרון, נמל בית, רוח חדשה. בטלוויזיה: סיבת המוות-רצח, סיטון, חצי המנשה, הפוך, הבורגנים, רביעיית רן, זנזורי, גרי מנדלבאום-בלש פרטי, פולישוק, חברות, רון, שקופים, Macmafia בהפקת BBC. מעבודותיו כבמאי: בסטודיו למשחק ניסן נתיב ירושלים: אימפרוביזציה בוורסאי, הנשים המלומדות, הלילה ה-12, הבלש העברי חוזר, פעם בחיים; בסטודיו למשחק ניסן נתיב ת"א: האביב מתעורר, קאוויאר ועדשים, אורזי המזוודות, שבת, ראשון, שני, המון רעש על לא כלום; באלגן (פסטיבל תיאטרון קצר); החשפנית (בהפקת זמיר פרויקטים). פרסים: דני חוטר-פרס חביב הקהל בפסטיבל חיפה להצגות ילדים, שלושה ראשנים מנחל תנינים-ציון לשבח על הבימוי בפסטיבל חיפה להצגות ילדים; בתיאטרון תמונע: דיסאינטגרציה -1994 פרס קיפוד הזהב; מת על החיים - פרס ההצגה הטובה בפסטיבל אביב 2015 בתיאטרון הסמטה; אכזר מכל המלך (רחבעם) - פרס השחקן המצטיין בפסטיבל עכו 1989; הדרך לעין-חרוד (יואל) - ציון לשבח בפסטיבל עכו 2004; שפתיים צמודות - עלתה לראשונה בפסטיבל תיאטרונטו 2014 ומאז רצה בתמונע; אהבה וכסף, תמונע - על תפקידו בהצגה זו זכה בפרס קיפוד הזהב 2018; בימים אלה משתתף בהצגות: סאלח שבתי (שולטהיים) בהפקת מאור מיימון, מהפכניות (פרויד) של אנסמבל אספמיה.

לירית בלון

לירית בלון, זמרת-יוצרת

בוגרת הסטודיו למשחק של ניסן נתיב. מבין תפקידיה בתיאטרון: תיאטרון חיפה: יש רופא באולם, שלום ולא להתראות, אימפרו, בומרנג, זוג פתוח; תיאטרון בית ליסין: נדלן; תיאטרון באר שבע: אפריל הקסום, משיח, המשרד; תיאטרון הבימה: בגדי המלך, נמר חברבורות, משפחה, החותנת, חודש בכפר. בטלוויזיה: הבורר (נעמי כפית), חברות (ערוץ 10), פלפלים צהובים, בובות, קומי קומי, כאן גרים בכיף, שחקנית ספסל ועוד. בקולנוע: אהבה קולומביאנית, הבלדה לאביב הבוכה, רסיסי אהבה. שחקנית תיאטרון פרינג', מופעי בידור, הצגות ילדים ועוד.

דור הררי

אילוסטרציה: יורם לוינשטיין

בוגר לימודי משחק בסטודיו לאומנויות הבמה מיסודו של יורם לוינשטיין. מתפקידו בתיאטרון הלאומי הבימה: **מיקה שלי** (תפקיד ראשי), **גברתי הנאוה**, **שלמה המלך**; בתיאטרון השעה: **מחול תוצרת הארץ** (תפקיד ראשי). גילם בתפקיד הראשי את פרדריק פרנקנשטיין בהפקת הדגל בסטודיו של יורם לוינשטיין: פרנקנשטיין הצעיר. קולנוע: **הרפתקה בשחקים**. מוסיקה: מוסיקאי, מקים להקת הרוק: **Bones Garage** הפועלת ויוצרת משנת 2014, ללהקה שני אלבומים. מופיעים ומשתתפים בפסטיבלים בכל הארץ ובעולם. זמר, מנגן על תופים, גיטרה ופסנתר, הלחין וכתב מוסיקה להצגה: **הנשים האבודות של טרויה** (עיבודו של חנוך לוין) שהועלתה בסטודיו למשחק של יורם לוינשטיין. מחול: רקדן סטפס, היפ הופ וברייקדאנס מקצועי בלהקת המחול **שקטק** ובקבוצת ההיפ הופ **"Cocktail Of Madness"** איתם זכה בפרס המקום הראשון באליפות ההיפ הופ הארצית 2012 והיו לקבוצת היפ הופ הישראלית הראשונה שייצגה את המדינה באליפות העולמית בוונאס בתחרות ה **H.I - HipHop International**.

ירדן תוסייה-כהן

אילוסטרציה: יורם לוינשטיין

בוגרת לימודי משחק בסטודיו לאומנויות הבמה מיסודו של יורם לוינשטיין: קבלת מלגה בתחרות מונולוגים קלאסית, השתתפות בפרויקט ברלין- ת"א והעלאת יצירות בארץ ובחול. מתפקידיה בתיאטרון השעה: **מול כולם** (דמותה של ליאת); בסטודיו לאומנויות הבמה מיסודו של יורם לוינשטיין: **Baby**, **הלוויה חורפית**, **להעיף את המורה**. טלוויזיה: **מתים לרגע** (HOT תפקיד ראשי. דמות- שירה), **פלאשבק** (HOT דמות- דנית הלוי), **נבסו** (ערוץ 12), **החממה** (ניורא המיצר, דמות- עופרי); קולנוע: **צעף של כוכבים** (תפקיד ראשי, סרטו של אריאל כהן). קליפים: **הגי'רפות** (גלעד כהנא); קליפ של להקת **GARDEN CITY MOVEMENT** (תפקיד ראשי, בימוי: מיכאל מושונוב), מועמד לקליפ הטוב ביותר במסגרת **LA filma festival**, קליפ השנה של MTV.

שון מונגוזה

אילוסטרציה: יורם לוינשטיין

בוגר הסטודיו למשחק בהנהלת ניסן נתיב. מתפקידו בתיאטרון: (במסגרת לימודיו בסטודיו למשחק בהנהלת ניסן נתיב) - **תפילה**, **מעגל הגיר הקווקזי**, **חלום ליל קיץ**, **הגברת הזו ממקסיס**, **עיר אלקטרונית** (משחק וכוריאוגרפיה); טלוויזיה: **המלון של פיני** (בתפקיד קופי ג'יי, HOT), **משיח** (בתפקיד מאלק, אודי קגן ודנה פליג, ערוץ 12), **כדברא** (בתפקיד גרי, עודד רז, ערוץ הילדים), **שרה שטיין** (מטיאס טיפנבאצ'ר), **בתולות** (בתפקיד פיליפוס, אדם סנדרסון, הוט 3), **מתים לרגע** (בתפקיד פלה, יואב ודרון פז, הוט 3) **שחקן זר** (בתפקיד סולומון, דני סירקין, ערוץ 12), **אליפים** (בתפקיד מייק, ערוץ הילדים). קולנוע: **עולה הרגל** (אבי נשר); **טסגנס** (תפקיד ראשי, סרט גמר, נופר חפץ); **באומשלגר** (ישראל- אוסטריה, הרלד שיכריסט); **שאריות** (סרט סטודנטים, אור קרני); **לטרו לנגר** (סרט סטודנטים); **לא בשכונה שלנו** (תיעודי קצר, אלה זהרנו). מוסיקה: קליפ אינטרנטי שיווקי עבור חברת ההפקה **"נרנג'ה"** (מיכאל מושונוב); **Oppenheim Music** וידאו קליפ עבור ההרכב - **In The City 2013** (בעז רוזנברג)

שני קליין

אילוסטרציה: יורם לוינשטיין

מתפקידיה בטלוויזיה: **רמזור** (דמות - המורה של דניאלה), **מטומטמת**, **מריו** (ערוץ הילדים), **חברות** (ערוץ 10), **הרמון** (ערוץ 13), **אילת** (דמות - רווית), **האתגר הגדול - לילדים בלבד** (דמות - המפקדת נבי, מנחת שעשעון, ערוץ 'הופ'). מתפקידיה בקולנוע: **ערבים רוקדים** (דמות - אסנת, ערן ריקלין), **אפס ביחסי אנוש** (דמות - רמה, טליה לביא), **בתולות** (דמות - חנית), **ההר, הורדוס איילנד, ולתפארת מדינת ישראל** (סרט קצר) פרסים: על תפקידה בסרט **אפס ביחסי אנוש** הייתה מועמדת לפרס אופיר 2014 בקטגוריית שחקנית המשנה הטובה ביותר. על תפקידה בסדרת הטלוויזיה **מטומטמת** הייתה מועמדת לפרס אופיר.

פנינה דבורין

צילום: סוסייטא

ילידת 1946 - נרמניה. עלתה לארץ ישראל בשנת 1949. למדה בתיכון 'ברנר' בפתח תקוה וסיימה את לימודיה עם תעודת בגרות מלאה. התגייסה לצה"ל ושירתה בבקו"ם. למדה משפטים ובמקביל עבדה כדיילת אוויר ב'אל-עלי'. בגיל 23 נישאה. עם תום לימודיה עבדה בפרקליטות המדינה. ב-1989 הקימה משרד עו"ד עצמאי, באותה תקופה החלה לכהן כדירקטורית בחברות ישראליות גדולות (בנק הפועלים, חברת החשמל ועוד). אם נאה לשניים, מתגוררת עם משפחתה בצפון תל-אביב.

דניאלה דלין

צילום: אמיר בביץ

ילידת ירושלים. בוגרת הסטודיו לאומניות הבמה מיסודו של יורם לוינשטיין. מתפקידיה בסטודיו למשחק של יורם לוינשטיין: מראה מעל הגשר (אלון אופיר), בית הרוחות (לילך סגל), הדרך למטה (דוראל זילברמן), פרנקנשטיין הצעיר (שוקי וגנר), לי ולך (יורם לוינשטיין). הופעתה בהצגה: של מי החיים האלה היא הופעת הבכורה של דלין בתאטרון הרפרטוארי.

מיכל ינאי

צילום: סוסייטא

נשואה ואמא לשלושה. בוגרת תיכון לאומניות תלמה ילין ובית הספר למשחק בית - צבי, החלה את הקריירה התיאטרונית המקצועית שלה בגיל 8. בגיל 16 כבר הייתה מוכרת לקהל הישראלי הודות לתוכנית הטלוויזיה קשרים מצויירים. בגיל 18 שיחקה בסרט הקולנועי הראשון שלה: נשיקה במצ"ח, על תפקידה בסרט קיבלה ינאי מועמדות לשחקנית הטובה של השנה באוסקר הישראלי. אחרי שירות בתיאטרון צה"ל, הצטרפה מיכל לערוץ הילדים כמגישה ושחקנית. תוכניתה- קצפת הפכה להיט ומיכל זכתה במשך ארבע שנים רצופות בטקס 'מסך הזהב' בתואר כוכבת הילדים האהובה בטלוויזיה. בהמשך דרכה שיחקה בסדרה טיפול נמרץ ובדרמה בחצות הלילה והתארחת בסדרות השמיניה, השיר שלנו, שוברי גלים, יומני החופש הגדול, פול מון; בתיאטרון בתיאטרון הלאומי הבימה: החותנת; בתיאטרון הקאמרי: ביל למופת, המפקח בא; בתיאטרון בית ליסין: תשוקה, דצמבר; בתיאטרון החאן: הא הא, תפקיד שהעניק לה מועמדות לפרס השחקנית הטובה של השנה בתיאטרון; באר שבע: פרק ב' (ניל סיימון). אחרי צילומי הסרטים: תמונה קבוצתית עם אישה ומוכרחים להיות שמח, נסעה מיכל ללוס אנג'לס שם השתתפה בסרטי הטלוויזיה **Deadly Water, Megasneak** בסרט הקולנוע **88 דקות, Finding Rin Tin Tin**, בעיבוד הקולנועי של הספר 'כשניטשה בכה', **Til death, ו- White Air**. לאורך כמעט 4 עשורים של קריירה, בהן צברה נסיון בארץ ובחול, פרט למשחק והנחייה, מיכל הייתה שותפה להקמת חברת ההפקה 'איגואנה', לקניית פורמטים טלוויזיוניים בשווקים הבינלאומיים כמו בראבו, ולפיתוח פורמטים כמו: מזל טוב, קצפת, הקרנבל של מיכל וכפית הכסף אותו גם הפיקה ושמספר פרקים של התוכנית עלו לשידור בברזיל במהלך 2017. מיכל השתתפה גם בסדרות הטלוויזיה: **אולי הפעם, משמורת, המקום ורביעית רן** בסרט הקולנוע של דובר קוזשווילי **רווקה פלוס**, בסרט הטלוויזיה **אושר**, בסרט הקצר **אמא שלי ואני** שינאי היתה עורכת התסריט שלו ונס מפיקה שותפה ובסרט הקצר **אדם** (שזכה במקום הראשון בפסטיבל ניו יורק NYCIFF).

ה צ ו ת ש ל נ ו

דירקטוריון תיאטרון חיפה

יושב ראש הדיקטוריון הרב דב חיון
חברי דירקטוריון חדוה אלמוג, משה פרץ, ירון פיינטוך,
רו"ח גלית יחזקאלי, רבקה איזיקוביץ, בתיה קלייט,
ד"ר אסתי גולן, תמי ברק

מנכ"ל ניצה בן צבי
מנהל אמנותי משה נאור
יועץ משפטי עו"ד שלמה כרוב, עו"ד יעריית אייל
ועדת ביקורת יו"ר רו"ח מרי סבג
רו"ח יוליה מרזליאקוב
רו"ח מבקר זאב שלום
מבקר פנים רו"ח יוס טוב בילו

מנהלת "החיפאית" – אנסמבל תיאטרון חיפה: רוני ברודצקי
שחקני "החיפאית": ג'רמי אלפסי, שירה בליץ, אדר בק, אורי
גוב, אוריה יבלונובסקי, ליאור לב, יואל רוזנקיאר,
רון ריכטר, מאשה שמוליאן

עוזרת מנהל אמנותי יואלית אליכין
מזכירת התיאטרון ורדית כהן
מנהלת שיווק מיכל הללי
מנהלת מכירות חוץ ומחלקה חינוכית גילת סלע
תקשורת שיווקית ותוכן עדי רונן, אודיה רוזנק
מנהל טכני עופר טל
מנהל הפקות דור שלום
חשבת רקפת בלומנפלד

קביט שושני מרקוביץ'
הנהלת חשבונות מרינה גנדין
דוברות ויחסי ציבור "בירן תקשורת"
סטודיו עיצוב דותן-לידזי

צוות טכני

תפעול שמואל מיכאלוב, ואלרי זסלבסקי, מיכאל ניבוטובסקי,
דימיטרי סקרינקה, עוז שליין, טימותי סליצקי, אלדד מיכאלי,
שי סיני, אייל זילברשטיין
סאונד ניסים טוויטו, גיא וילינסקי, דודי עשור
חשמל ותאורה חואן כהן, יוסי זוהר, ניר ריקון, אלי אשכנזי,
דימה אלטמן, רומן אורין, ליאור לוין
הלבשה לובה גלפרין, ויקי אזולאי, סשה צ'רנין, עמליה זכריה
מתפרה סרגיי קאשין
איפור וכפאות לודה גולדברג, טניה שפק
אביזרים ענת זמיר
מנהלי הצגה יואלית אליכין, דור שלום, ענת זמיר, עמליה זכריה
אחזקה קלרה זינגר, נדיה בונדורנקו

שירות לקוחות ומנויים

אחראי משמרת יובל יאירי, רמי אלקסלסי
נציגים אורלי קוטיק, הילה אטיאס, רועי דגן, נורית דרייפוס,
רוי קייסי, חנא לאון, לאוניד קרסנר

דיילים

אחראי משמרת אסף ברנשטוק, הלנה גולדמן, אביטל גולדמן,
אופיר יוסף
דיילים אנה לוי, אור אביב, לימור ארמה, טלי ביסקר, מתן גרנר, יותם קנובל,
קרן זיסמן, שני כסיף, שיר ראבד, עדי שינדר, שירי עשת, גל עדי,
דינה קורח, יפתח ינקו, אורן סלמנדר, נוי רז, שי עקיבא, עוז קרא,
בר אביב, ענבר אבני, קארין ליאחובצקי, לב אביב.

Whose
Life Is It
Anyway?

Written by: Brian Clark
Directed by: Alon Ofir
Translated: Ido Ricklin
Set design: Lily Ben Nachshon
Costume design: Oren Dor
Lighting design: Keren Garnek
Original score: Shmulik Neufeld
Director assistant: Liron Dan

Cast

Claire Harrison: Asi Levi
Sister Anderson: Shani Klein
Kay Sadler: Daniella Dalin
John: Sean Mongoza
Dr. Scott: Dor Harari
Dr. Green: Shalom Shmuelov
Margaret Boyle: Yarden Toussia-Cohen
Attorney Hellen Hill: Michal Yannai
Mme Justice Milhouse: Pnina Dvorin

Duration of performance: 1 Hour and 45 minutes
First performance: March 25th, 2019

Special thanks to Professor Amos Shapira,
to odeya eisenberg from The Shaare Zedek
Medical Center, to the Rambam Medical
Center for their Help and Support

Claire Harrison, a successful sculptor, wakes up in the hospital and finds to her amazement that she is paralyzed from the neck down. Losing all control over her body, her speech and cognitive abilities, however, were unaffected. The hospital medical staff are fighting for her life, but she is fighting for her right to die.

With witty and painful humor, Claire poses a difficult moral question to the medical system: Who is solely responsible for her fate?

She is embarking on a legal battle to gain ownership of her life and sanity. During the trial, the legal and the medical systems both face a fundamental question: Who's life is it?

Assi Levi stars in a feminine version of this witty, sensitive and painful play written in 1975 by British playwright and scriptwriter, Brian Clark. The original play adaptation for television was transformed to a successful film starring Richard Dreyfus in the main role.

In 2005, the first female version premiered in the West End with American actress, Kim Ketrell ('Sex and the City'), in the main role and has since been shown with great success around the world

תיאטרון חיפה, רח' פבזנר 50, מיקוד 3313436

טל': 04-8600500 | פקס: 04-8600575

אתר התיאטרון: www.hti.co.il

משכן התיאטרון ע"ש מאירהוף

The Joseph & Rebecca Meyerhoff Theatre of Haifa